

Organizator festival Mladi Levi:
BUNKER Zavod za organizacijo in izvedbo kulturnih prireditev
 Predsednica sveta zavoda Bunker:
Maja Hawlina
 Direktorica:
Nevenka Koprivšek
 Oblikovalke programa:
Nevenka Koprivšek, Mojca Jug, Irena Štaudohar
 Izvršni producentki:
Alma R. Selimovič, Maja Vižin
 Odnosi z javnostmi:
Tamara Bračič Vidmar
 Producenti:
Katarina Slukan, Samo Selimovič, Janja Bužečan
 Administracija in koordinacija: **Liljana Briški**
 Umetniško svetovanje pri otvoritvi:
Dirk Opstaele

Celostna podoba:
Tanja Radež
 Urednica spletne strani:
Maja Mujdrica Kim
 Tehnični direktor:
Igor Remeta
 Tehnični koordinator:
Andrej Petrovič
 Tehnična ekipa:
Duško Pušica, Tomaž Žnidarčič, Grega Mohorčič, Janko Oven, Leon Curk, Martin Lovšin
 Fotografija:
Urška Boljkovac
 Video: **Gregor Gobec**

Festival so omogočili:
 Program EU Kultura, Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, Mestna občina Ljubljana, Elektro Ljubljana, Europlakat, Turizem Ljubljana, Hotel Park, Institut français, Institut Ramon Llull, Francoski inštitut Charles Nodier, EU-Japan Fest Japan Committee, Gulbenkian Foundation, Arts Council Norway, Norwegian Association for Performing Arts, British Council, Veleposlaništvo Kraljevine Španije, JSKD, Kliping d. o. o., Slovenski etnografski muzej, Lutkovno gledališče Ljubljana, Aksioma, Maska, MediaBus, SiGledal, Radio Študent, Fini oglasi, Mladina, Radio SI, BARSOS-MC, Slovenska kinoteka, Muzej sodobne umetnosti Metelkova, Gledališče Glej, Ljutomer Ormož, Botanični vrt Univerze v Ljubljani

Več informacij o programu: www.bunker.si

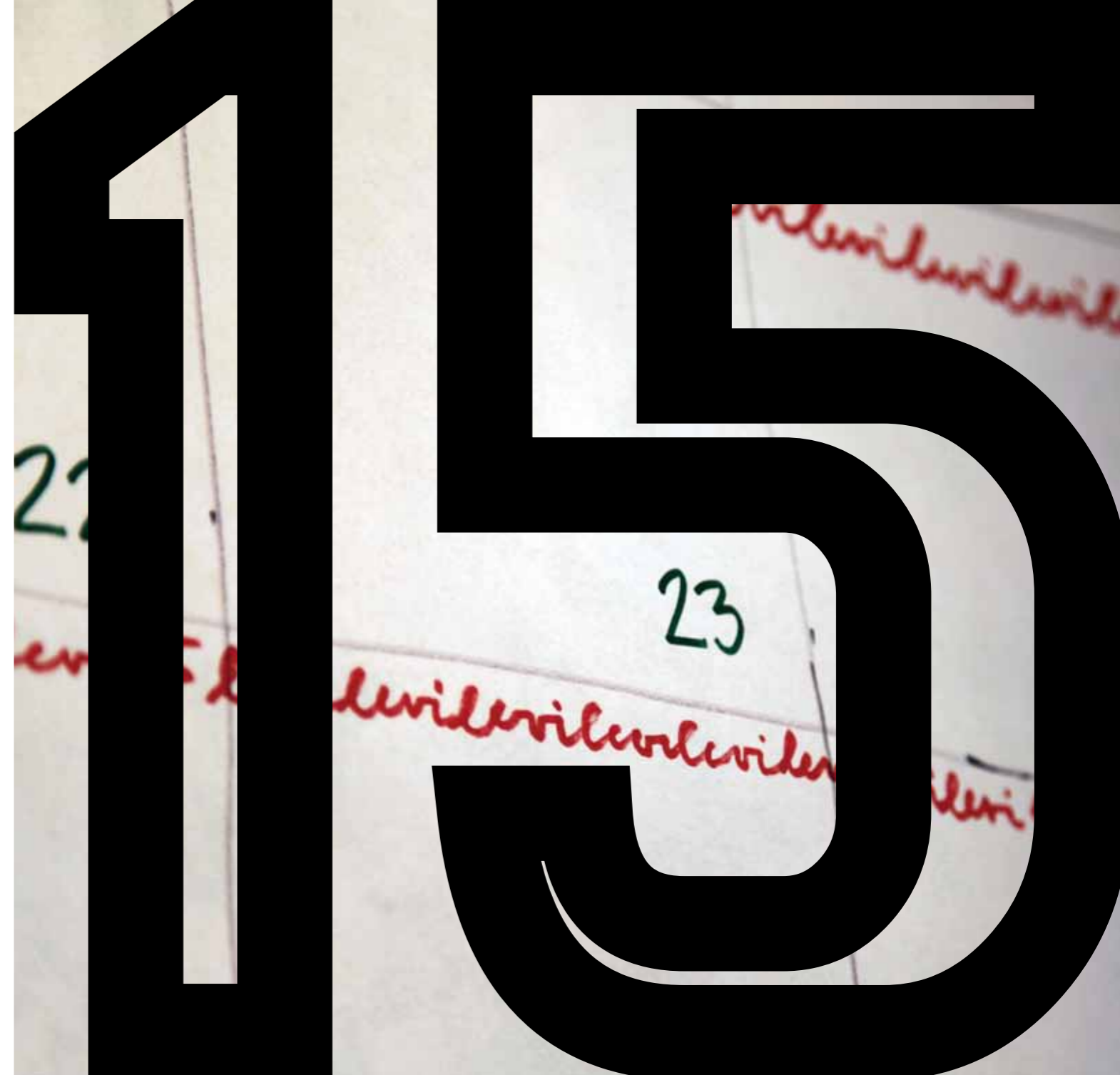
Rezervacije vstopnic: 051 269 906 in info@bunker.si

HOTEL PARK IMA RAD DOGAJANJE, UMETNOST IN UMETNIKE, PLES IN GLASBO. IMA RAD ŽIVLJENJE.

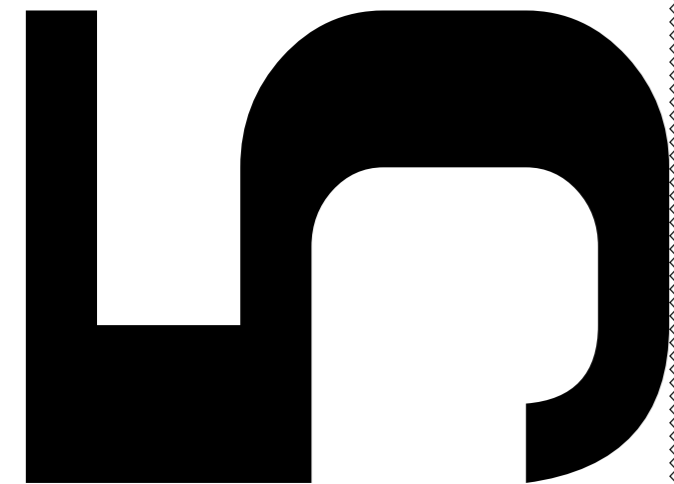

www.hotelpark.si

ARENA

FESTIVALSKI ČASOPIS MLADIH LEVOV
 št. 1 / 2012

FESTIVAL MLADI LEVI

ARENA

Urednica: **GORDANA LACIĆ**

Pomočnica urednice: **BRINA KLAMPFER**

Oblikovanje in prelom: **PETRA HROVATIN / Perikleia Visuals**

Lektura in korektura: **EVA HORVAT**

Pisci: **NATAŠA BERCE, KATJA ČERNE, POLONA ČERNIČ, VESNA HRDLIČKA, BRINA KLAMPFER, MARJA KOVANDA, HANA OSTAN OŽBOLT, ANJA ROTER, URŠKA SAJKO**

FOTOGRAFIJE: **URŠKA BOLJKOVAC**

PRINT: **Fotokopirnica Kaktus**
NAKLADA: **400**

www.fotokopiranje.net | Rimska c. 19 | Ljubljana

Uvodnik

Gordana Lacić

SPOMINI NEKE MLADE LEVINJE ...

Rjoventu Mladih levov sem se prvič priključila leta 2008, ko sem se nekega vročega julijskega popoldneva, opremljena s kovčkom polnim odsluženih majic znašla na Slomškovi 11. Tisto leto so Bunker v luči recikliranja polnili z goro ne-več-potrebnih majic, ki so jih predelali v skladu z mladolevovskimi trendi poletje 2008 in jih delili zainteresiranim fashionistam.

Že ob prvem srečanju me je prevzela energija, ki jo festival oddaja vsak konec avgusta. To je bilo to! Mladi levi so me uspeli ukleščiti med svoje zobe in me še vedno držijo med njimi. Zahvaljujoč njim, lahko v svoj CV zapišem, da sem polno usposobljena odpiralka šampanjca. Ali, da imam izkušnje s pometanjem cest. Kje drugje bi se lahko igrala z metriskimi dominami in se na odru potila pod črno plahto. Vse v imenu Umetnosti ... Letošnji festival bo zame nekaj posebnega, saj sem od "fizičnega" delavca napredovala v "intelektualnega" delavca. Za vas, dragi Gledalci in Bralci, bomo letošnje Arenovke spremljale, komentirale, reflektirale, sanjarile in zalezovale umetnike na letošnjem festivalu. Svoje misli pa delile na straneh, ki jih držite v rokah in jih. V sodelovanju s spletnim portalom SiGledal pa jih bomo v večnost odtisnile tudi na svetovnem spletu.

Mladi levi v Ljubljani rjovejo že 15. leto zapored. Arena jih poskuša bolj ali manj krotiti že 10 let. Leto angažirano, resno, duhovito, slavnostno, igrivo, predvsem pa Z LJUBEZNIJO!

FESTIVALSKJE GRACIJE

Tik pred začetkom letošnje izdaje festivala Mladi levi sem imela čast poklepetati s tremi selektorici, ki so oblikovale program letošnjega festivala. Slaba ura je minila v odkrivanju skrivnosti nastajanja festivala. V luči angažiranosti, letošnje teme Mladih levov, se seveda nismo mogle izogniti aktualnim družbeno-politični situaciji. Dotaknile smo se celo Olimpa z ravnokar končanimi olimpijskimi igrami.

Gordana Lacić

1. Skoraj od začetka Mladih levov program oblikujete iste tri selektorice. Kako začnete? Kje pridete u stik s predstavami, ki jih uvrstite na Mlade leve?

Mojca: Veliko spremljamo, kaj se na kulturnem področju dogaja drugod po svetu. Poskušamo biti na tekočem z dogajanjem, beremo časopise, brskamo po internetu, pregledujemo programe gledaliških hiš po svetu. Dobra referenčna točka so tudi programi drugih festivalov, ki jih tudi obiskujemo. Bunker in Mladi levi so tudi v različnih festivalskih mrežah, znotraj katerih si producenti izmenjavajo priporočila za zanimive predstave. Je naporno delo, ker si veliko na poti, ampak vseeno fino delo.

2. Pri oblikovanju programa sodelujete 3 selektorice, ki imate verjetno različne preference glede avtorskih poetik. Kako se na koncu uskladite in poenotite program. Se na začetku sezone dogovorite za tematiko naslednjega festivala?

Mojca: Nikoli ne začnemo s sestavljanjem programa za naslednje leto z neko vnaprejšnjo temo, ki jo želimo predstaviti. Tema festivala se vsako leto oblikuje zelo spontano. Vsako leto znova se sestavi nova festivalska zgodba.
Irena: Po vsem tem času, se že zelo dobro poznamo. Na srečo pa imamo tudi podoben okus, katere predstave so nam všeč.
Mojca: Nikoli se 100 % ne strinjamo o vseh predstavah, ki jih uvrstimo na festival. Vsaka od nas mora drugi dve navdušiti in z argumenti prepričati, zakaj naj neko predstavo uvrstimo v program. Včasih vidiš kakšno predstavo in si rečeš: "To bi bilo pa dobro pokazati na Levih!" Ampak ne veš točno, zakaj. To navduševanje so selektorice je pomembno, ker tako tudi sam pri sebi iščeš odgovore in argumente, zakaj neko predstavo uvrstiti na festival.
Nevenka: Zgodilo se je že tudi, da sem videla predstavo, ki mi pravzaprav sploh ni bila preveč všeč, a ko sem začela pripovedovati o njej, sta obe poskočili in hitro je postalo jasno, da jo moramo predstaviti.
Irena: Predstavljamo predstave, ki odpirajo ter imajo neke nove in zanimive ustvarjalne poetike. Pri mlajših in še neuveljavljenih avtorjih mnogokrat priznavamo tudi, kot temu pravimo, pravico do napake. Če nas navduši umetnikova prezenca, dramaturgija njegove pripovedi, poetika, njegova vizija, potem, nas ne moti to, da ima morda predstava kakšen slab trenutek. Nikoli nas nek umetnik ni zanimal zgolj zato, ker je v nekem času na velikih evropskih festivalih veljal za modnega, za trend ...

3. Lahko po toliko letih selektorskega dela predstave še gledate neobremenjeno?

Irena: Ne, ne moreš jih več gledati samo kot navaden gledalec. Gledalec in selektor gledata predstavo na drugačen način. V malih možganih vedno razmišljaš, ali bi bila ta predstava vseh tudi Nevenki in Mojci, kako bi jo sprejela naša publika ...

Mojca: Postaneš rahlo obremenjen gledalec :)! Vedno razmišljaš tudi o produkcijskih vidikih neke predstave.

4. Se je poetika festivala v zadnjih letih spremenila?

Mojca: Poetika se spreminja tako, kot so se spreminjale predstave.

Irena: Pa svet tudi.

Nevenka: Edina stalnica je ta, da se svet spreminja. In edina stalnica festivala je, da se skušamo odzvati na njegove spremembe.

5. Letošnja tema festivala je angažirana umetnost. Pa vendar so se Mladi levi že nekaj let zapored ukvarjali z družbenoangažiranimi temami. Od recikliranja, ekologije do vključevanja širše skupnos-

ti v umetniške projekte. Kako se letošnja tematika razlikuje od tematik prejšnjih let?

Nevenka: Letos imamo na festivalu res veliko političnih predstav. Na Mladih levih smo začeli s predstavljanjem političnega gledališča z Italijani, ki so v predstavah problematizirali z Berlusconijevo oblastjo. Na splošno se pa v zadnjem času politične teme razpirajo na vseh področjih. Se mi zdi, da pri našem delu vedno poskušamo vzdrževati neko zdravo distanco do sebe, svojega dela in sveta. Da se ne jemljemo preveč resno. Letos je ... Letos je pa vse zelo zares.

Mojca: Ja, ker so tudi taki blazno resni časi. Zares je slabo in prav nič ne kaže na bolje.

Irena: Svet nima več iluzij o prihodnosti. Ker je cela družbena situacija drugačna, kot je bila nekoč, so tudi predstave postale drugačne. Tudi na dramaturški ali žanrski ravni. Danes predstave sodobnega gledališča nimajo več nekega začetka, vrhunca in konca, kot je to opisoval že Aristotel v Poetiki, ampak so praktično brez pravega konca, brez zaključka in končnih odgovorov. Katarza je nekje drugje. V realnosti? V tem da najdemo novo iluzijo o prihodnosti?

6. Bi lahko glede na trenutno družbeno in politično situacijo rekli, da je danes (ponovno) nevarno biti angažirani umetnik?

Nevenka: Na nek način bi res lahko rekli, da ja. Sploh trenutna situacija v Rusiji in Ukrajini, kjer ima umetnost očitno še vedno moč, da prestraši oblastnike. Primer so na primer Pussy Riot. Spet se pojavlja tudi cenzura, ki pa je lahko moralna, politična ali pa gre za cenzuro, ki jo vodi trg. Sploh na Zahodu je cenzura, ki jo vodi trg zelo močna. Nekateri umetniški direktorji se umaknejo in ne podpirajo več umetnika, ki je v svojih delih pretirano kritičen do njegovega sponzorja. To je pravzaprav že neke vrste samocenzura.

7. Lahko angažirana umetnost, ki kljub vsemu še vedno ostaja v okvirih fikcije, sproži družbene spremembe?

Mojca: Meni se zdi, da mora biti vsaka umetnost angažirana. Vsaka umetnost mora nekaj povedati.

Irena: V povezavi s tem je zanimiv primer dokumentarističnega gledališča, ki ga je med drugimi vzpostavil Stefan Kaegi. V Sloveniji ga razvija Sebastijan Horvat s sodelavci, ki se v predstavi Was ist Maribor? znotraj fiktivnega okvirja gledališča poigrava s čistim realizmom. Pri predstavah sodeluje z realnimi ljudmi, ki pripovedujejo svoje zgodbe. To je čisto nov gledališki žanr, ki prepleta fiktivnost gledališča z realnostjo resničnega človeka. Ta potem ne pripoveduje samo o svoji konkretni zgodbi, ampak govori o neki univerzalni problematiki, s katero se lahko identificiramo, jo prepoznamo. Letos sta na festivalu, poleg Horvatovega Was ist Maribor? (op. a.) še dve predstavi tega tipa, ki se poigravata z realnostjo. Predstava Patricie Portela (The Private Collection of Acacio Nobre, op. a.) in predstava romunskega ColectivA (XmmdinYkm, op. a.) Naneknačinsestematiziranjemrealnostitudiizgubigledališkailuzijaoziromaobstajana drugačen način.

8. Če se urnemo nazaj na letošnjo izdajo Mladih levov. Bi lahko še posebej izpostavile katero od letos predstavljenih predstav?

Irena: To bo pa težko, ker imamo vse predstave rade, kot imajo mame rade vse svoje otroke.

Mojca: To je najtežje vprašanje ... Celota. Jaz bi izpostavila festival kot celoto. Vse bo pomembno, zanimivo, zabavno, resno!

Irena: Festival je tako kot celostna umetnina. Živ organizem. Lahko bi dejali, da je festival ena velika predstava. Če Mlade leve

obiščeš vsak večer, je to posebna izkušnja: predstave, pogovori o umetnosti, razmišljanje, spoznavanje z novimi ljudmi, druženje ... Enajst dni se čas in tvoje življenje odvijata drugače. Res svojevrstna izkušnja

Nevenka: Letos smo z izborom zelo zadovoljni. Vsako leto se trudimo, da bi bili vsaj tako zanimivi, kot smo bili prejšnje leto, kar je včasih težko. Ampak nam vedno uspe, ker je festival vsako leto drugačen, ker nima neke vnaprej načrtane poti. Zato mu vedno uspe ujeti zeitgeist, v katerem je nastal.

Irena: Mi smo tako kot olimpijske igre. Vsako leto smo prepričani, da smo naredili najboljši festival doslej!

Sedaj pa je vrsta na vas, dragi obiskovalci in obiskovalke, da nam pomagate soustvariti najboljše Mlade leve o sedaj. Do naslednjega leta ...

MLADI LEVI SPRAŠUJE ...

Je možno, da Mladi levi praznujejo že svojo petnajsto obletnico? Jaz pa sem bila na festivalu le dvakrat, morda trikrat? Pa sem začela ... Kar direkt! Usega je kri-va Tamara Matevc, ki mi je v enem mailu mimogrede omenila prostovoljno delo za festivalski časopis Arena. In ko Tamara Matevc mimogrede omeni neko zadevo, veš, da je ta zadeva pomembna in ti bo spremenila življenje. In tako sem korenito začela spreminjati življenje. Meseca avgusta, med izpitnim obdobjem, sem začela načrtovati nov kup obveznosti. Rekli boste, da sem nora. Ampak čakajte malo, mednarodni festival sodobnih scenskih umetnosti odtehta vse. Le kje sem bila prej?

Brina Klampfer

Za prvi članek sem dobila nalogo, naj napišem nekaj o 15. obletnici Mladih levov. Bila sem kar malo izgubljena. Kako orisati tako dolgo zgodovino festivala, ki sem se mu šele letos pridružila. Kje tiči razlog za petnajst let uspešnega dela? V ekipi, seveda. Vsako leto je festival produkt ekipe, ki obožuje svoje delo. Ekipa, ki izžareva neverjetno energijo. Ekipa, ki je pri svojem delu iskrena in utečena. Povem vam, ko pripovedujejo svoje festivalske zgodbe, so videti neverjetno srečni.

TAMARA BRAČIČ VIDMAR

(odnosi z javnostjo, koordinatorica mreže Balkan Express)

Pri festivalu sem začela delati, ko sem bila stara osemnajst let. Začela sem tako, da me je slovenska plesalka Valentina Čabro vprašala, kaj bi v življenju rada počela, in vse kar sem takrat vedela je to, da želim sodelovati pri nekem festivalu. Čez nekaj mesecev me je poklicala direktorica festivala Nevenka Koprivšek in mi rekla, da je slišala, da iščem delo pri festivalu. Začeli smo delati skupaj in takoj smo si bili všeč. Dobro smo se ujeli in kar požirala sem znanje treh sodelavk. Ko se je po nekajmesečnem delu leta 2000 pričel zame prvi festival Mladi levi, so me umetniki tako prevzeli, da sem pozabila, da na festivalu delam. Nič ni bilo pomembnejšega, kot se z njimi pogovarjati in družiti. Vsi so bili tako zanimivi in fascinantni, da sem hotela od njih izvedeti prav vse. In ko se je moj prvi festival iztekel, sem ugotovila, da me je tovrstno delo zasvojilo. Naslednje poletje sem zopet sodelovala pri Mladih levih in kmalu so ta poletja prerasla v letoletno delo v Bunkerju.

Zdi se mi, da sem se vsega, kar znam delati, naučila pri Bunkerju: naučila sem se kako komunicirati z ljudmi, tudi v tujem jeziku, kako organizirati in pri tem biti potrpežljiv, kako pisati tekste, kako zares uporabljati računalnik ... Letos mineva trinajsto leto, odkar delam v Bunkerju in skozi vsa ta leta sem menjala ogromno pozicij. Delala sem kot pomoč pri organizaciji, producentka, izvršna producentka, zdaj vodim odnose z javnostmi in mislim, da je dobro, da si vsake toliko časa menjamo vloge, da je bolj zabavno.

Noro dobro se spomnim festivala leta 2006, ko smo delali produkcijo z režiserjem Stefanom Kaegijem, ki dela dokumentarne gledališke predstave. Tudi letos ga bo mogoče videti na festivalu. Naslov predstave je bil Cargo Sofia – Ljubljana in je govorila o življenju tovornjakarjev. Z dvema bolgarskima tovornjakarjema, ki sta nastopala v predstavi, smo naredili zanimivo premično predstavo – gledališče je bilo v tovornjaku z 80 sedeži, ena stranica je bila veliko okno in svet je bil oder. In potem smo se z občinstvom vozili po Ljubljani. Spoznali smo Ljubljano, kot je ne poznamo - tako brez znamenitosti, polno tovornjakerskih počivališč, skladišč kjer se tovornjaki ustavljajo in kamor dovažajo blago ... Predstava je bila izjemno uspešna, zato smo jo želeli še dvakrat ponoviti. Šoferja pa sta postala malo zvezdniška in komaj smo ju prepričali, da sta izvedla eno dodatno ponovitev. Ampak sta bila kljub temu super.

Tudi eno leto prej, 2005 je bil festival zelo zanimiv, ko smo angažirali preko 100 prostovoljcev, ki so sodelovali pri projektu Lovepangs. V Stari elektrarni smo postavili kafič, ljubzenski radio, detektor laži, organizirali pogovore z ljubzenskimi eksperti ipd. In vse to so delali prostovoljci. Najbolj pa mi je ostalo v spominu to, da so nas naslednje leto prostovoljci kontaktirali kar sami in želeli z nami delati. Super!

Zelo smo zadovoljni, da z nami ostaja publika, ki nam je zvesta skozi vsa ta leta, hkrati pa opažamo, da na festival prihaja tudi vedno več mlajše publike, kar se mi zdi zelo pomembno. Na festival pa se vsako leto vračajo tudi študentje, bivši prostovoljci, Arenovci, umetniki, sodelavci, sosede, skratka ljudje, ki so kadarkoli, kakorkoli pripomogli k nastajanju festivala. Njih smo še posebej veseli!

Ellats sol air / 2001

1

SAMO SELIMUČIĆ

(producent)

Na Mladih levih sem začel delati leta 2004, takoj, ko sem prišel študirati v Ljubljano. Prvič sem festival obiskal kot gledalec, potem pa sem že začel pri festivalu pomagati. Na začetku sem pomagal kot tehnični delavec, potem kot prostovoljec, eno leto sem vozil kombi in počasi sem pridobival od skoraj nič odgovornosti do vedno več. Leta 2008 sem se redno zaposlil na Bunkerju in postal član stalne ekipe. Ko sem začel študirati politologijo si nisem mislil, da bom kdaj zaposlen v kulturi, še manj pa na Bunkerju, ki sem ga komajda poznal. Ampak sčasoma, ko sem se z dogajanjem seznanjal, sem ugotovil, da mi je to delo zelo všeč in mislim, da sem našel odgovor na vprašanje kaj bi v življenju rad počel. In moram reči, da mi politologija pravzaprav zelo koristi pri mojem delu.

Festival imam zelo rad in se ga vsako leto znova zelo veselim. Sicer ne toliko pred-festivalskega obdobja. Smo dva dni pred otvoritvijo in res komaj čakam, da se prične tempo, ko rešuješ samo sprotne stvari, majhne krizice, probleme, ko naše delo postane razgibano, ko se družimo z ljudmi, saj čez leto naše delo poteka večinoma v pisarni.

Vsako leto znova se mi zdi pomembno, da spoznaš nove ljudi, sama vsebina mi je zelo všeč, saj je naš program ena redkih priložnosti, da vidiš kaj se dogaja na mednarodni sceni.

Najbolj mi je v spominu ostal lanskoletni festival, ker sem bil izvršni producent in to pomeni, da sem bil vpleten v celotno dogajanje festivala, vedel sem za vsako najmanjšo podrobnost, bil sem prisoten od samega začetka organizacije, do konca.

KATARINA SLUKAN

(vodja izobraževanja)

Jaz sem se pri Mladih levih prvič znašla leta 2004 kot snažilka v obliki študentskega dela. Takrat sem neskončno uživala in še zdaj so to zame najlepši levi. Sicer pa vsak festival doživljam kot neke vrste gledališki maraton, kjer se skupinsko z vsemi rednimi obiskovalci potapljam v serijo različnih svetov. In je to tako rekoč vse, kar se mi potem zdi, da počnem teh 10 festivalskih dni.

Trenutno se ukvarjam z izvedbo Mobilne hiše Kyoheja Sakaguchija, drugače pa sem pri festivalu sodelovala že pri skoraj vseh aspektih, od organizacijskih do administrativnih nalog, vodenja prostovoljcev in izmišljanja manjših socialnih akcij, ki smo jih uvajali skozi projekt Sostenuto.

JANJA BUZEČAN

(vodja prostovoljcev)

Na festivalu sem začela delati lani kot vodja prostovoljcev, pomagala pa sem pri organizaciji, prevodih in raznih sprotnih delih. V Bunker sem prišla leta 2010 kot prostovoljka, vendar ne za Mlade leve. Kasneje so me poklicali, da bi z mano radi delali tudi v prihodnje. Potem sem se začela ukvarjati z raznimi manjšimi deli, parkrat na teden, po par ur, in začeli so se Mladi levi, moje delo pa je postajalo vse bolj intenzivno.

Na Bunkerju zelo uživam, saj je delo tematsko široko zasnovano. Bunker se ne ukvarja samo s kulturo, širi se na vsa področja našega življenja; vključuje ekologijo, politiko, recikliranje itd.

Kot vodja prostovoljcev skrbim za prodajo kart, pomoč tehnikom, otroški vrtec in ob koncu tega priznavam, da uživam v dinamičnem delu, ki ga Bunker ponuja.

NATALIJA PIHLER

(zvesta obiskovalka)

Avgust je zadnji mesec počitnic pred novim šolskim letom in ni je boljše terapije kot obisk festivala Mladi levi. Že 15 let so predstave in dogajanja v času festivala moj terapevt in moram priznati, da zelo pomaga!

Lepo je biti njihova soseda in ko večkrat z okna vidim, kako soustvarjalci kot pridne mravljice tekajo od Bunkerja do Stare elektrarne, vem, da bo spet zavel in me pretresel veter neutrudnih Mladih levov! Vesela sem, da rjovete prav v moji ulici, kjer je moj dom!

Nov solum / 2005

2

Ivo Dimchev / 2006

3

Macbeth / 2009

4

Semi Norregaard / 2000

5

Camille Boitel / 2003

6

Matjašec / 2004

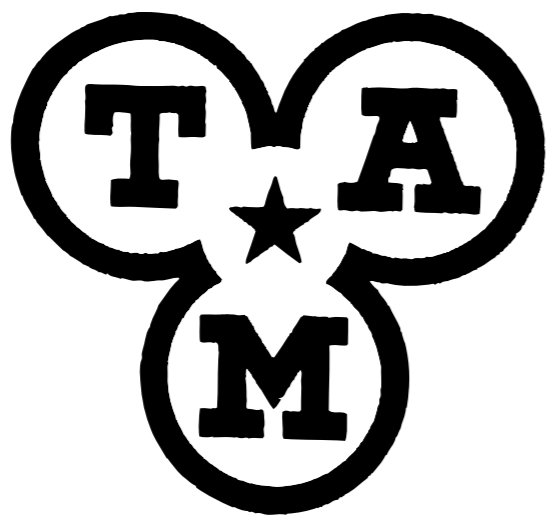

7

Plumes dans la tete / 2008

8

Predstava Was is Maribor?

Z ALJOŠEM TERNOUŠKOM O TEM KAJ MARIBORNI VEČ IN KAJ BI LAHKOBIL

Sredi junija je bila v Tamovi kotlovnici uprizorjena premiera predstava *Was ist Maribor?*, ki bo na ogled na otvoritvenem večeru letošnje, jubilejne, izdaje festivala *Mladi Levi*. Avtorji predstave Aljoša Ternoušek, Sebastijan Horvat, Matjaž Latin in Andreja Kopač so se posvetili zadnji in ključni identitetni točki Maribora, Tovarni automobilov in motorjev Maribor - TAM. O razlogih nastanka predstave, propadu TAM-a in še marsičem sva se pogovarjala z Aljošem.

Polona Črnič

Leta 2007 je minilo 60 let od ustanovnega akta za zagon Tamove proizvodnje, predstava Was ist Maribor? je ugledala luč sveta 5 let zatem. Pet let, v katerih je Slovenija iz gospodarske konjunktore prešla v gospodarsko recesijo. Je čas postavitve predstave naključje? Kako je prišlo do same ideje in nastanka predstave?

Ne, čas predstave ni naključje, definitivno. Avtorji smo se za predstavo odločili iz več razlogov. Prvič, Maribor je evropska prestolnica kulture in smo pač iskali neko temo. Ustavili smo se pri zadnji identitetni točki Maribora kot mesta. Maribor je bil industrijsko mesto in, ko se je v začetku 90. Slovenija osamosvojila in je vsa industrija propadla, tudi v Mariboru, je mesto propadlo tako finančno kot moralno, in od takrat dalje se Maribor ni pobral oziroma nima identitete kakršnega koli mesta. To je bila prva stvar, na katero smo pomislili. TAM kot tak je pa simbol Maribora oziroma simbol mariborske industrije. Torej je bil razlog tudi ta. Zato smo se odločili za TAM. Potem je pa še več manjših razlogov, do katerih nas je pripeljalo raziskovalno delo. TAM je bil na nek način poskusni zajček neoliberalističnega plenjenja in od takrat naprej se to dogaja po vseh firmah v Sloveniji, še danes povsem enako. Dodatni razlog pa je še, propad delavstva, ki ga danes v bistvu ni več oziroma je absolutno podcenjeno in necenjeno, delavci so v veliki večini brez pravic, delajo za mizerne plače. Nobenega spoštovanja ni več.

Kako je zasnovana predstava? S primarne perspektive Tamovk in Tamoucev?

Ne, predstava ni le s primarne perspektive delavk in delavcev. Nastopajo štirje delavci. Vsak ima svoj govor, povedo eno od svojih zgodb v času, ko so delali v TAM-u. Sicer pa je to dokumentarna predstava, ki je razdeljena na dva dela. V prvem delu je predstavljena zgodovina tovarne od leta 1941, ko je Hitler začel graditi tovarno in pa do leta 1990, ko je TAM bil še celota. Po letu 1990 se TAM razdeli na dvanajst hčerinskih firm in potem se začnejo vse malverzacije, kraje, denarni tokovi, čudni direktorji in tako naprej. V drugem delu pa so intervjuji z bivšimi direktorji, bivšimi delavci, takratnimi ministri o razlogih, zakaj je TAM propadel, kam je šel denar, podkupnine in tako dalje. Angažirali smo dva raziskovalna novinarja, Almo Sedlar in Vasjo Jagerja, ki sta raziskovala ozadje zgodbe. V predstavi ne komentiramo, samo podajamo dejstva, kar je več kot dovolj, ker je jasno popolnoma vse. Smo umetniki in smo uporabili svoje orodje za osveščanje ljudi in *Was ist Maribor?* je eno izmed orodij, kjer smo pač pokazali, kako to funkcionira. Nekateri ljudje so hodili s predstave s solzami, drugi besni kot risi.

Naslov predstave je v nemščini? Kako to? Gre le za povezavo z obdobjem, v katerem je tovarna nastala ali morda tudi povezava z vplivom Nemčije v današnji Evropski uniji?

In eno in drugo. Maribor je na nek način nemško mesto. Tisti, ki so v Mariboru nekaj naredili, so bili Čehi in Nemci. Če pa preidemo na današnji čas, je pa seveda vpliv Nemčije zelo močan. Zato smo se pač odločili, da bo naslov v nemščini, pa tudi zato, da vsi vprašajo, zakaj pa v nemščini.

Misliš, da bi razvoj Maribora potekal drugače, če bi TAM začasno rešili in bi obstajal še nekaj let, potem pa bi v preteklem desetletju omagal, kot se je to zgodilo s številnimi drugimi podjetji, recimo z murskosoboško Muro?

Da bo TAM propadel, se niso odločili leta 1996, odločili so se že prej. Že takrat, ko je Drnovšek odstavil takratnega gospodarskega ministra Tajnikarja. Takrat je padla odločitev, da se TAM ne bo rešil. Tajnikar se je zelo trudil rešiti TAM, ampak je bil takrat član ZLSD, današnje SD. Šlo je za politično prevlado. Če bi Tajnikar takrat rešil TAM, po številnih informacijah bi bilo mogoče, sicer TAM ne bi obstajal v takšni obliki, kot je bil, ne bi imel devet oziroma deset tisoč zaposlenih, bi lahko funkcioniral. Takšne so bile ocene ekonomistov takrat, z okoli tri do štiri tisoč zaposlenimi, in ne bi imel tako široke proizvodnje, kot jo je imel. Če bi Tajnikar rešil TAM, bi ZLSD imela glasove celotne vzhodne Slovenije še dolgo časa. Ena izmed teorij je tudi, da je bilo potrebno uničiti gnezdo socializma, kar je Maribor kot industrijsko mesto bil. To jim je vrhunsko uspelo. Maribor je bilo delavsko mesto, ki je danes povsem desničarsko, že nekaj časa je na oblasti desnica. Če povzamem, vrh države je ustvaril idealne razmere za šakale in hiene, da so s TAM-om naredili to, kar so naredili. Za to do danes ni še nihče odgovarjal in mislim, da tudi nikoli ne bo. Stečaj TAM-a pa še danes ni končan.

Omenil si, da v predstavi nastopajo štirje delavci, štiri življenjske zgodbe. Bi kakšno izmed teh izpostavil? Pri raziskovanju ste nedvomno naleteli še na mnoge druge.

Ne vem, težko je kaj izpostaviti. Ogromno stvari je. TAM je bil država v državi. V TAM-u je delalo po enih podatkih 9.500, po drugih podatkih 12.000 ljudi, skupaj s kooperanti 25.000 tisoč. Če razumeš, da so bile od tega odvisne družine, je bilo okoli 100.000 ljudi, ki je bilo odvisnih od TAM-a. TAM je gradil stanovanja za svoje delavce, imel je počitniške domove, od hribov do jadranske obale, imel je svojo ambulanto, svojo gasilsko enoto, svojo vojaško enoto, skladišče streliva, svoj bazen, svojo občinsko enoto, parke, kuhinjo. V bistvu je bil na nek način samozadosten. Zato je teh zgodb ogromno, tudi take npr., da so ljudje končali na psihiatriji, ker so izgubili delo, eni so delali samomore. TAM je bil več kot firma. Mariborčani, tisti, ki so delali v TAM-u, so bili ponosni, da delajo v njem. To so bili čisto drugačni časi. Ljudje so se povsem identificirali s firmo, v kateri so delali in zato so te tragedije bile toliko večje, ker so zgubili identifikacijski moment, njim se je življenje čisto sesulo. Ne zdi se mi smiselno izpostavljati kakšno posamezno usodo. Ti štirje delavci, ki nastopajo v predstavi, so bili pač pripravljene spregovoriti o svojem odnosu do te firme, o svojem življenju. Dosti drugih tega ni želelo, niso se bili pripravljene javno izpostaviti. Na začetku jih je bilo dvajset, potem deset, na koncu jih je ostalo šest in potem sta se še dva zadnji trenutek premislila. Ampak za to predstavo so štirje čisto dovolj.

Že omenjena letnica 2007 je tudi čas, ko je bil Maribor skupaj s partnerskimi mesti imenovan za Evropsko prestolnico kulture 2012 (EPK). Kako se po tvojih opažanjih (kot obiskovalec in soustvarjalec) Mariborčanke in Mariborčani identificirajo s festivalom?

Maribor je zelo specifično mesto. Vsaka novost je v Mariboru zelo težko sprejeta in se v bistvu zelo rado govori o stvareh slabo. Od kar sem prišel v Ljubljano pred dvajsetimi leti, leta 1991 na študij, sem imel priložnost opazovati mesto od zunaj. Vem, kakšno je bilo mesto do 1991, in kakšno je potem postajalo in postalo, in definitivno je Maribor po 20. letih zaživel. Meni lahko kdorkoli reče karkoli, ampak dejstvo je, da sploh sedaj, od pomladi, je mesto res zaživelelo. Turistov v Mariboru ni bilo še nikoli toliko, kot jih je letos. Prireditvev je res ogromno, za vsakega se najde nekaj. Res pa je, da je bil v Mariboru od nekdanjega problema, če je potrebno plačati, če je vstopnina, dokler je zastoj, je super. Upam, da se bo dogajanje obdržalo tudi po letu 2012.

Nekatera pretekla mesta z nazivom EPK so le-tega najbolj izkoristila šele po koncu uradnega naziva, npr. za trajno preobrazbo mest, za njihovo trajno kulturno oživitev.

Ja, seveda. Nanek način ima Maribor potencial. Problema je, kermestonima denarja. Mestodajemino ne, ampak res minorne vsote za kulturo. Recimo letos mestonidalonitica za neinstitucionalno kulturo. O.K., eni pravijo, da je to zaradi EPK-ja, ampak to ni prav. EPK je nekaj, to je en projekt, ampak zaradi tega projekta ne moreš uničiti vse neinstitucionalne kulture v mestu. Ne vem, kakšne bodo posledice EPK-ja, upam, da bodo dolgo trajne, če ne drugega je to priložnost, če sva se že začela pogovarjati o identiteti, da Maribor dobi novo identiteto.

Omenil si reakcije gledalcev. Misliš, da bodo v Ljubljani kaj drugačne?

Definitivno. V Mariboru je bilo na predstavi ogromno bivših delavcev, ki imajo do vsega skupaj poseben odnos, pač so bili na nek način vpleteni v to. Tega tu na tak način ne bo. Me zanima, kako bodo reagirali, definitivno me zelo zanima. A stvar je taka, ko se to razkrije, ko se to vidi na platnu, se lahko reče »saj sem to vedel, da se tako dogaja«, ampak mi operiramo tudi z imeni, priimki in vsotami.

Kje bo predstava naprej gostovala? Za tiste, ki jo bodo zamudili na otvoritvi festivala.

Po moje nikjer. Predstava je bila mišljena prvotno le za EPK in potem se je slučajno zgodilo, da je bila ekipa Mladih levov navdušena nad njo in so pač rekli, da morate otvoritvi Mlade leve, ker so pač letos družbeno angažirani oziroma precej politični. So že iskali domačo predstavo, ki bi bila angažirana in je ni bilo, in so rekli to je to in so nas povabili. Je pa kar zahtevno vso ekipo skupaj zbrat. Nastopa šestdeset ljudi, pevski zbor, godba na pihala, balerina, voditeljja, kamion itd. Zbrati vse skupaj se še da, ampak precej stane. Če nas povabijo še na kakšen festival z največjim veselje, ampak plana pa nimamo. Že to nam je bonus!

Prvi avtomobil, ki so ga naredili v TAM-u, je bilo tovorno vozilo Pionir. Letos na Mladih levih gostuje srbska skupina s skoraj identičnem imenom Pionir 10. Prideš na koncert?

Ja, zakaj pa ne. Če bom le imel čas, pridem.

UMETNOST, ANGAŽIRAJ SE!

Urška Sajko

Angažirana umetnost ali artivizem je umetniško gibanje, ki se bori za socialne, politične in ostale spremembe v družbi. Združuje torej umetnost in aktivizem. Artivistične akcije vsebujejo tudi elemente performativnega, ki so jim jih njihovi ustvarjalci dodali hote ali nehote. Ena od pogostih oblik angažirane umetnosti je gverilski performans. Primer tega je tudi trenutno v svetu bolj odmevna akcija ruske ženske zasedbe Pussy Riot. Skupina je v moskovski katedrali je odigrala punk pesem z izjemno »anti-predsednik vlade« besedilom. Vendar pa njihova akcija ni prvi primer take umetnosti. Deklarirana angažirana umetnost naj bi se začela v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, ko so si tako imenovane »marginalne« skupine želele nase opozoriti z različnimi provokacijami, pri katerih so uporabljali tudi umetniške elemente. V resnici pa se je vse skupaj začelo že veliko prej, že v srednjem veku. Danes je angažirana umetnost usmerjena v socialne in delavske sfere. Srednjeveški zametki nekakšnih aktivističnih performativnih dejanj pa so ravno obratno kot danes, prikazovali prizadevanja buržoazije za politično in ekonomsko dominacijo. V uprizorjenih plemiških bitkah, kasneje pa tudi na uličnih karnevalih je takratna družbena elita razkazovala svojo moč.

Cilj angažiranih umetnikov je povzročiti družbene spremembe, pri tem pa morajo doseči čim širšo množico ljudi. Da bi dosegli pozornost medijev so akcije artivističnih umetnikov čim bolj šokantne in inovativne. Pri tem pa morajo biti pazljivi, saj lahko mediji lahko njihove akcije ocenijo negativno, s čimer celotna akcija ostane brez pomena, ker jo začne negativno doživljati tudi ostala javnost. Demokratične države (mislim resnično demokratične, torej tiste, ki to niso samo na videz) takšne vrste performansov načeloma tolerirajo, včasih jih celo uporabijo za lastno reklamo, v smislu: »Poglejte, kako je naša država strpna do vseh, celo do umetnikov. Svoboda govora postavljamo na piedestal!« V Republiki Sloveniji umetniške aktiviste ščitijo zakoni. Umetniška svoboda je zagotovljena z 39. členom Ustave (svoboda govora, izražanja, javnega nastopanja itd.) in s 59. členom Ustave (svoboda znanstvenega in umetniškega ustvarjanja). V 169. členu Kazenskega zakonika pa je določeno, da je razžalitev sicer kazniva, vendar je kot umetnost pod določenimi pogoji izvzeta. Čeprav ustava in zakoni artivizem dopuščajo, ta velikokrat izzove ostre proteste posameznikov ali nekaterih skupnosti (RKC, politiki, raznovrstni družbeni krogi ...). Marko Breclj in Aleš Žumer, ki sta v svoji akciji cerkvene zvonove ovila v blago in jih utišala, sta s tem sta močno razburila Rimskokatoliško cerkev. Poleg njune smo bili v Sloveniji deležni kar nekaj artivističnih performansov. Od zasutja prostorov Združene liste s suhim listjem, zažiga strunjanjskega križa, razbijanja šip v ljubljanski Operi do domnevno z virusom HIV okuženih komarjev. Zadnja odmevna artivistična akcija je bila branje Hlapcev pred parlamentom. V tujini deluje mnogo artivističnih skupin. Med drugim skupina Guerrilla girls, ki kritizira seksizem, rasizem in homofobijo. Performansi VolxTheater Karawane z Dunaja vsebujejo elemente punka hardcora, ognja (požiranje ognja, bruhanje in vrtenje ognja), vandalizma in varilskih akcij. Body performerka Orlan pa z javnimi lepotnimi operacijami kritizira nerealne zahodne lepote ideale in plastično kirurgijo. Potem pa je tu, čedalje manj priljubljena PETA (People for the Ethical Treatment of Animals), ki se za pravice živali zavzema z raznimi akcijami, kot so reklame, plakati in ulični protesti. PETA ima to nesrečo, da so mediji njihove kampanje negativno ocenili. Očitajo jim plehke in nedomiselnne reklamne kampanje za doseganje njihovega cilja. To so le ene izmed bolj znanih skupin, na svetu jih deluje ogromno, ki po svojih najboljših močeh poskušajo ozaveščeni javnost, se borijo za svoje pravice ali pravice drugih in razgaljajo svoje intimne ideje in občutke.

Angažirana umetnost v širšem pomenu lahko uvrstimo v okvir političnega gledališča, ki izvira že od antičnih Grkov in se razteza skozi celotno zgodovino. Zakaj je pri uresničevanju angažirane umetnosti gledališče tako priljubljeno? To je zato, ker deluje neposredno na gledalca in na njegove čute. Gledališče svojega gledalca prisili h kritičnemu razmišljanju, hkrati pa mu da priložnost, da se dejansko vživi v zatiranega. Političnost predstave mora biti jasno izražena. Publiki mora biti sporočilo izluščeno, sicer je performans uprizorjen za prazen nič. Angažirana umetnost mora biti vezana na aktualne dogodke. Žalostno dejstvo, ki ga je odkril Melchinger pa je, da politično gledališče skozi zgodovino v bistvu ni doseglo nobenih sprememb. Seveda pa to ne pomeni, da je nekoristno in neuporabno. Ravno nasprotno! Neprestano bi se ga morali bi se ga posluževati. Ljudem daje upanje v spremembe. Že to je ogromno. Upanje, da nam bo nekoč pa le uspelo doseči cilj pa daje tudi ustvarjalcem. Artivistične akcije se morajo vršiti, da družbi odpirajo oči. Sistem je pokvarjen in ljudje so otopeli. Neoliberalizem pušča ljudi obupane, ampak še vedno ne dovolj obupane, da bi se uprli. Kapitalizem je najbolj krut in nepravilni sistem. Izkorišča vse: rastline, živali, zemljo in ljudi. Izsesa jih do golega, nato se priklopi na drug vir, iz katerega črpa do onemoglosti. In to je treba ustaviti, sicer se bo vse sesulo. Prav zato je potrebno uporabiti moč umetnosti in moč gledališča, ki ju danes preveč podcenjujejo in izsiliti spremembe, ki so nujne. Vsaj zame hodita upor in umetnost z roko v roki. V boju proti krivicam pa je umetnost nekaj najlepšega, kar obstaja. Revolucija zavita v fascinantno estetiko. To je angažirana umetnost.

LA FEMME ARENA 2012

Gordana Lacić:

Nekoč je živela Deklica, ki je polovico leta plavala v potoku barv in kompozicij, drugo polovico leta pa je iskala skrite poti v labirintu črk, besed, pik in vejic. Polletne selitve pa ji niso bile prav nič všeč in želela si je doma v katerem bi se lahko ustalila za celo leto. Nekega dne je le našla palačo, kjer je lahko s pikami in črkami risala v barvah. Ta palača se je imenovala Gledališče. In vse od tistih dob, lahko našo Deklico srečate v kateri od številnih palač v katerih domujejo scenske umetnosti.

Polona Černič:

V duši sociologinja, še preden sem to tudi formalno postala. V stilu pesmi Svetlane Makarovič "Dixie Sociologije" živim, jem in spim sociologijo. Večino dni z glavo nekje med takšnimi ali drugačnimi podatki o slovenskem turizmu. V prostem času najraje na dveh nogah, na kolesu, v avtu ali na busu, na vlak ali letalu v smeri kakšnega odličnega koncerta.

Marja Kovanda:

This is my
Forehead
This
Is
EYE EYE
my left
right my
EAR N EAR
win two
O
my
S E
my
Double chin

Nataša Berce:

Velikokrat raztresena. Včasih tečna in občutljiva. Ljubiteljica živali. Ples zamenjala za veliko sedenja, buljenja v ekran, pisanja. Vodnar po horoskopu, rak v ascendentu.

Brina Klampfer:

Majhna. Glasna. Štajerka. Primerjalka. Otrok. Obsedena z mislimi o gledališču. Spraševalka. Zapisnikarka zgodb – največkrat v dramski obliki. Proizvajalka čudnih zvokov. Zmedeno-organizirana. Povsod naokoli. Res(nič) na.

Anja Roter:

Absolventka primerjalne književnosti in umetnostne zgodovine. Kljub temu ostaja optimistična. V izrazito ne-lagodje jo spravljajo vprašanja tipa »o čem se pa to gre«, samopredstavitveni teksti in enoznačni zaključki vseh vrst.

Urška Sajko:

Sem bitje človeške vrste, ki mu je bilo naročeno, da o sebi napiše nekaj duhovitega in inovativnega. Samo mi ne gre preveč dobro od rok.

Hana Ostan Ožbolt:

Dva priimka. Eno ime. Eno bitje. Jaz!

Urška Boljkovac:

Arenovka z najdaljšim stažem. Že od 2003 skačem od predstave do predstave in lovim izmuzljive gledališke trenutke, ki jih v večnosti ohranjam vtisnjene venkah in nulah.

Petra Hrovatin:

Oblikovanju krajine sem dodala še oblikovanje 2D prostorov. Nikamor se ne premaknem brez svojega belega vrana (psiška Nora) in tudi ne morem brez mladolevovske Arene, zato že tretjič razpostavljam njene stavke in elemente po papirju. Kaj naj rečem, v tretje gre še boljše. :)

Katja Černe:

Še vedno študentka, še vedno visoka 180 cm, teža še vedno neznan. Življenjski prostor: AGRFT (še vedno) Še vedno nekoristna za človeško vrsto? Ali je pisanje, branje in gledanje predstav nekoristno?

Vesna Hrdlička:

Ime: Vesna. Starost: 36. Poklic: profesorica hrvaščine. 9 let delovne dobe v šoli na hrvaškem. Zdaj se ukvarjam s prevajanjem in z veseljem spremljam gledališke dogodke. Če se le da.